

**პერსონალურ მონაცემთა დამუშავებისა და
საჯაროობის სამართლებრივი მოწესრიგება
საავტორო სამართლებრივ დაცვასთან მიმართებით**

შესავალი

პერსონალური მონაცემების დაცვა აღმოსავლეთ ევროპაში აქტუალური 90-ან წლებში გახდა. 1992 წლის 28 ივნისის ესტონეთის კონსტიტუციაში მონაცემთა დაცვის საკანონმდებლო ბაზის შესახებ დებულებებს უკვე ეხვდებით, რომელიც შემდგომ წლებში, ნომრატიულადაც იწყებს მოწესრიგებას.¹ ასევე ლიტივისა² და ლატვიის³ 1992 წლის კონსტიტუციებში პერსონალურ მონაცემთა დაცვის საკანონმდებლო საფუძვლებია ჩადებული. „კანონმდებლობა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ პოლონეთში ძალაშია 1998 წლის 30 აპრილიდან“⁴. საფრანგეთში აღნიშნულ მოწესრიგებებს ცოტა ადრეულ პერიოდში ეხვდებით კერძოდ, „პერსონალურ მონაცემთა დამუშავება მოწესრიგებულია 1978 წლის აქტით მონაცემთა დამუშავების, მონაცემთა ფაილებისა და ინდივიდთა თავისუფლებების შესახებ“^{5,6} ჰოლანდია ამ პროცესს გაცილებით გვიან, 2000 წელს შეუერთდა⁷. გერმანიას ჯერ კიდევ 1949 წლის კონსტიტუციაში ჰქონდა ჩანაწერი, რომლითაც უზრუნველყოფილი იყო „პირადი მომოწერის, ფოსტისა და ტელეკომუნიკაციების უფლების დაცვა, როგორც გერმანიის მოქალაქეთა ხელშეუვალი უფლება“⁸, რომელიც საბოლოოდ მოწესრიგდა 2001 წლის ფე-

¹ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, პერსონალური მონაცემების დაცვა - საზღვარგარეთის ქვეყნების ანალიზი, თბილისი, 2007, 7.

² იქვე, 17.

³ იქვე, 18.

⁴ იქვე, 39.

⁵ Act of 6 January 1978 on Data Processing, Data Files and Individual Liberties.

⁶ იქვე, 48.

⁷ იქვე, 54.

⁸ იქვე, 64.

დერალური აქტით „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“. გარდა ამ ქვეყნებისა, თემაში პერსონალური მონაცემების დაცვის კუთხით სხვადასხვა ქვეყნის სამართლებრივი პრაქტიკა იქნება განხილული და მოხდება მათი შედარება 2011 წელს მიღებულ „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონთან⁹. გარდა საერთაშორისო მოწესრიგებების ანალიზისა, თემის მიზანს პერსონალური მონაცემების, როგორც საავტორო უფლებით დაცული ობიექტის საავტორო სამართლებრივ ჭრილში განხილვა და იმ პრობლემების წარმოჩენა წარმოადგენს, რაც პერსონალური მონაცემების დაცვის კუთხით არსებობს.

„ისტორიულად, ინფორმაციათა ერთობლიობა საავტორო სამართლისათვის ყოველთვის პრობლემა იყო. საავტორო უფლების დაცვის მიზნებისათვის მონაცემთა ბაზა არის „უბრალოდ შეკრებილი ინფორმაცია“¹⁰. კანონი „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“¹¹ იცავს საავტორო უფლებას მონაცემთა ბაზაზე¹², მაგრამ კანონში არანაირი ჩანაწერი არაა იმის შესახებ, თუ რა ვალდებულებები შეიძლება ჰქონდეს მონაცემთა ბაზაზე საავტორო უფლებების მქონე პირს იმ პირთა მიმართ, ვისი პერსონალური მონაცემებიცაა დაცული კონკრეტულ მონაცემთა ბაზაში. თუმცა, ამავდროულად, მონაცემთა ბაზის ავტორს ან საავტორო უფლებათა სხვა მფლობელებს კანონის მიხედვით, „ეკუთვნით აღნიშნულ ნაწარმოებთა ორიგინალის ან ასლების გაქირავების და მფლობელობის სხვა ფორმით გადაცემის განსაკუთრებული უფლება, ამ ორიგინალზე ან ასლზე საკუთრების უფლების მიუხედავად.“¹³ ამ უფლების არსებობა კი იმ მონაცემთა ბაზაზე, რომელიც პერსონალურ მონაცემებს შეიცავს, „პერსონალური მონაცემების დაცვის

⁹ „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონი 2011 წლის 28 დეკემბრის 5669-რს.

¹⁰ Baron P., Database and the Commodification of the information, HeinOnline, 49 J. Copyright Soc'y U.S.A. 131 2001-2002, 135.

¹¹ „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონი 1999 წლის 22 ივნისის 2112 – III.

¹² იქვე, მე-3 მუხლის „ა“ ქვეპუნქტი.

¹³ „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის მე-5 პუნქტი.

შესახებ“ საქართველოს კანონთან კოლიზიას ქმნის, რომლის მე-5 მუხლიც ზუსტ ჩამონათვალს ადგენს, თუ რა შემთხვევაში შეიძლება მონაცემთა დამუშავება. მონაცემთა დამუშავება კი განიმარტება, როგორც „ავტომატური ან არაავტომატური საშუალებების გამოყენებით მონაცემთა მიმართ შესრულებული ნებისმიერი მოქმედება, კერძოდ, შეგროვება, ჩაწერა, ფოტოზე აღბეჭდვა, აუდიო ან ვიდეოჩაწერა, ორგანიზება, შენახვა, შეცვლა, აღდგენა, გამოთხოვა, გამოყენება ან გამჟღავნება მონაცემთა გადაცემის, გავრცელების ან სხვაგვარად ხელმისაწვდომად გახდომის გზით, დაჯგუფება ან კომბინაცია, დაბლოკვა, წაშლა ან განადგურება“¹⁴. ინფორმაციის შენახვა, შეცვლა და გამოყენება კი პირდაპირაა მოცული საავტორო სამართლებრივ განმარტებაში უფლების მესამე პირზე გადაცემის განსაკუთრებულ უფლებაში. კვლევის აქტუალობაზე ინტერნეტსივრცეში პირადი მონაცემების დარღვევის ფაქტების არსებობაც მიუთითებს. ვებ. საიტების ფუნქციური შესაძლებლობები საშუალებას იძლევიან, პირადი ინფორმაცია საჯარო გახდეს. სულაც არაა გასაკვირი, რომ ინტერნეტ მომხმარებელნი შეწუხებულნი არიან პირადი ინფორმაციის კონფიდენციალობის უფლების დაუცველობით „ონლაინში“ ყოფნისას. ზოგიერთმა მომხმარებელმა რადიკალურად იმოქმედა, რათა საკუთარი პირადი ინფორმაციის კონფიდენციალობა დაეცვა. მაგალითად, 15000 ინტერნეტ მომხმარებლის გამოკითხვის შედეგად, ჰოფმან ნოვაკმა და პერალიტამ (1999) დაადგინეს, რომ, არც მეტი, არც ნაკლები, მომხმარებლის 95%-მა პირადი ინფორმაციის გამხელაზე უარი განაცხადა ან ინფორმაცია გააყალბა იმ მიზეზით, რომ პირადი ცნობების ქსელში გავრცელება თავიდან აეცილებინათ. საზოგადო წუხილი პირადი ინფორმაციის ხელშეუხებლობის პრობლემის შესახებ აგრეთვე იმაშიც გამოიხატება, რომ ზოგიერთი მომხმარებელი ამ მიზეზით ინტერნეტით კომერციულ საქმიანობასაც თავს არიდებს.¹⁵ ყოველივე ეს ხაზს უსვამს ვებ. გვერდების მიმართ მოსახლეობის უნდობლობას. ადამიანები მიიჩნევენ, რომ მათი პერსო-

¹⁴ „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის „დ“ ქვეპუნქტი.

¹⁵ Metzberg M. J., Docter S., Public Opinion and Policy Initiatives for Online Privacy Protection, Catition: 47 J. Broad & Elec. Media 350, 2003, 352.

ნალური მონაცემები ინტერნეტსივრცეში განთავსებით დაუცველია და უნდა აღინიშნოს, რომ ზუსტად საავტორო უფლება აძლევს ვებ. გვერდების დამამზადებლებს უფლებას, დამოუკიდებლად განკარგონ მათი საავტორო უფლებით დაცული ობიექტი. ყოველივე აქედან გამომდინარე, თემის ირგვლივ მნიშვნელოვანია თითოეული ამ უფლების დამოუკიდებლად განმარტება, საერთაშორისო პრაქტიკის ანალიზი და სამართლებრივი გადაწყვეტის გზების მოძიება.

1. პერსონალური მონაცემების დაცვის საერთაშორისო პრაქტიკა

1.1 ევროკავშირის ქვეყნების პრაქტიკა

ევროკავშირმა პერსონალური მონაცემების შესახებ დირექტივა 1995 წლის 24 ოქტომბერს მიიღო, რომელიც 1998 წლის 25 ოქტომბერს ამოქმედდა. დირექტივის მიზანი „ადამიანის ფუნდამენტური უფლებისა და თავისუფლების, კონკრეტულად კი ადამიანის პერსონალურობის უფლების დაცვა“ იყო.¹⁶ ევროკავშირის დირექტივა პირდაპირ განსაზღვრავს, რომ ფიზიკური პირების შესახებ ინფორმაცია შეიძლება თავმოყრილ იქნას მხოლოდ ერთ ბაზაში: ზუსტად განსაზღვრული, აშკარა და კანონიერი მიზნით.¹⁷ მასში შეტანილი ინფორმაციები ზუსტი უნდა იყოს, ზოლო უზუსტობისა და არასრულობის შემთხვევაში აუცილებლად უნდა წაიშალოს ან შეივსოს. უფლების დაცვის კუთხით მნიშვნელოვანია, კონვენციის ინტელექტუალური საკუთრების სამართალთან მიმართება. პერსონალური ინფორმაციების შექმნისა და საკუთრების უფლება ინტელექტუალური საკუთრების ახალ სახედ უნდა იქნას აღიარებული, მაგრამ ეს უფრო ფართო და ბუნდოვანი უნდა იყოს, ინტელექტუალური საკუთრების უფლების დღევანდელ განმარტებასთან შედარებით.¹⁸

ლიტვის „კანონი პერსონალურ მონაცემთა სამართლებრივი დაცვის შესახებ“ შეიცავს დეტალურ დებულებებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ

¹⁶ Balaban T. L., Comprehensive Data Privacy legislation: Why Now is the Time, Caption: 1 case w. Res. J.L. Tech & internet 2009-2010, 7.

¹⁷ იქვე, 8.

¹⁸ იქვე, 21.

პერსონალურ მონაცემთა დაცვას. კანონი თავდაპირველად მიღებულ იქნა 1996 წელს, ხოლო მისი საბოლოო ვერსია მიღებულ იქნა 2003 წელს, რომელიც ძალაში შევიდა 2003 წლის 1 ივლისს. კანონი შედგება რვა თავისა და 34 მუხლისაგან (...) აღსანიშნავია კანონის მუხლი 1(7), რომლის მიხედვითაც, ლიტვის რესპუბლიკაში პერსონალურ მონაცემთა სამართლებრივი დაცვა მიახლოებული უნდა იყოს ზემოხსენებული დირექტივის მოთხოვნებთან¹⁹.

გერმანიის 2001 წლის ფედერალური აქტი „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“ შეეხება ინდივიდის პირადი ცხოვრების უფლების დაცვას მასზე პერსონალური მონაცემების მოპოვების, დამუშავებისა და გამოყენების პროცესში.²⁰ აქტი იმ პირთა შეზღუდულ წრეს ადგენს, თუ ვის შეუძლია პერსონალური მონაცემების მოპოვება, დამუშავება და გამოყენება. აღნიშნული შეზღუდვა შეიძლება პოზიტიურად ჩაითვალოს, რადგან პერსონალური მონაცემების მოპოვებაზე, დამუშავებაზე და გამოყენებაზე მკაცრად განსაზღვრული ჩამონათვალი მას არაკეთილსინდისიერი ჩარევისაგან იცავს.

რაც შეეხება პერსონალური მონაცემების დამუშავებას, პერსონალური მონაცემების მოპოვების, დამუშავებისა და გამოყენების კანონიერებისათვის აუცილებელ კომპონენტად კანონი პერსონალური მონაცემების სუბიექტის თანხმობას განსაზღვრავს. ამ უფლების შეზღუდვის კი მხოლოდ რამდენიმე საფუძველი არსებობს, კერძოდ, თუ: 1. ინფორმაციის მოპოვება აუცილებელია საჯარო ვალდებულებების განსახორციელებლად; 2. მონაცემების მოპოვება შეუძლებელია უშუალოდ მონაცემების სუბიექტისგან; 3. აღნიშნული პროცესის მსვლელობისას გამორიცხულია ზიანი მიადგეს სუბიექტის უფლებებს.²¹

ინგლისში პერსონალური მონაცემების დამუშავების 8 პრინციპი არსებობს, რომელთაგან ხაზგასასმელია ის პრინციპები, რომლებიც შეიძლება საავტორო უფლებების დაცვის კუთხით იქნას განხილული. ამ მხრივ აღსანიშნავია კანონიერი მიზანი ან მიზნები, ადეკვატურობა

¹⁹ საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, პერსონალური მონაცემების დაცვა - საზღვარგარეთის ქვეყნების ანალიზი, თბილისი, 2007, 24

²⁰ იქვე, 64.

²¹ იქვე, 66.

და სუბიექტის უფლებების გათვალისწინება.²² შეიძლება მოცემული სამი პრინციპის ირიბი განმარტება – მიზანი, ადეკვატურობა და სუბიექტის უფლებების დაცვა – თითოეული დამოუკიდებლად საავტორო უფლებების დაცვის ჭრილში გაიყვანოთ²³, მაგრამ უნდა ვივარაუდოთ, რომ კანონმდებლის მიერ მსგავსი ვარაუდის არსებობის შემთხვევაში მისი ნორმატიული ასახვა პირდაპირ მოხდებოდა, რადგან საავტორო უფლებაც კონსტიტუციით გარანტირებული უფლებაა. პრინციპების ჩამონათვალში კი საავტორო უფლებების დაცვის მიზნით პერსონალური მონაცემების დამუშავებაზე ან მესამე პირებზე გადაცემაზე არაფერია ნათქვამი, რაც გულისხმობს, რომ პერსონალური მონაცემების დაცვა უფრო სამართლებრივად ღირებულია ადამიანის უფლებათა დაცვის კუთხით, ვიდრე საავტორო უფლებები.

1.2 კონტინენტური ქვეყნების პრაქტიკა

პერსონალური ცხოვრების ხელშეუხებლობის გაზრდილი კომპეტენციის შესახებ ყველაზე ზუსტი განმარტება პირველი ინსტანციისა და სააპელაციო სასამართლოს 2005 წლის გადაწყვეტილებებში „მაკენიტი აშშ-ის წინააღმდეგ“ გაკეთდა.²⁴ საქმე ლორენა მაკენიტის, კანადელი ფოლკ მომღერლის მიერ, მისი ყოფილი მეგობრისა და ნდობით აღჭურვილი პირის ნიემა ეშის მიერ განხორციელებული გამოცემების სასამართლო იძულებით წარმოებიდან ამოღებას შეეხებოდა.²⁵ ედი ჯ.-მ განმარტა, რომ პირადი ინფორმაცია უფრო ფართოდ დაცვადი უნდა იყოს, ვიდრე იგი მოცემულ მომენტშია დაცული. იგი განმარტავს, რომ პრინციპები, მოცემულ სადავო საკითხთან დაკავშირებით გამოტანილ გადაწყვეტილებაში, რომელიც ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასა-

²² იქვე, 74.

²³ მაგალითად, კონსტიტუციით გარანტირებული საავტორო უფლებების დაცვის მიზანი შეიძლება გახდეს პერსონალური მონაცემების მესამე პირებზე გადაცემის ან დამუშავების საფუძველი.

²⁴ *McKennitt v Ash* (2005).

²⁵ Thompson M., *The increasing protection of Personal Privacy, Caption: 4 Convergence* 257, 2008, 260.

მართლმაც ვან განოვერის საქმეზე მიიღო, უფრო სიღრმისეული უნდა იყოს. დამკვიდრდა ტენდენცია, ლეგიტიმური მოლოდინის მიმართ, პირადი ცხოვრების პატივისცემისა და დაცვის მხრივ, საზოგადოებრივი გარემოებების გათვალისწინების შემთხვევებიდან გამომდინარე. დიდი ხანი არაა, რაც შესაძლებელი გახდა ხისტი, აშკარა, მკაფიო განსხვავების გამოტანა, თუ რა შეიძლება იქნას აღქმული მსგავს ფაქტებად.²⁶ მსგავს ფაქტებად კი პერსონალური მონაცემების საიდუმლოების დარღვევის გახშირებული ფაქტები უნდა ჩაითვალოს, განსაკუთრებით კი იმ ფონზე, რომ საავტორო უფლებების დაცვის კუთხით მათი ქმედებები შეიძლება ლეგიტიმურ ჩარჩოებში იქნას მოქცეული. პირადი ცხოვრების კონფიდენციალურობის შესახებ ნიუ იორკის სამოქალაქო სამართალი აგრეთვე გარკვეულ კატეგორიებს აწესებს. ის სახელის მიკუთვნების, მის არასწორად გამოყენების ან მსგავს ქმედებებს ცალკეული კომერციული მიზნებისათვის კრძალავს. აგრეთვე, ცალკეული ჩანაწერების საჯარო ხელმისაწვდომობას ზღუდავს, როგორიცაა პოლიციის ოფიცრების, მეხანძრეებისა და სასამართლო აღმასრულებელთა საკადრო ჩანაწერები, ასევე ინფორმაცია სექსუალური დანაშაულობებით დაზარალებული პირების იდენტობის შესახებ.²⁷

ოთხი ძირითადი გაბატონებული პრინციპიდან, ერთი შეეხება პერსონალურ მონაცემებს საავტორო სამართალთან მიმართებაში. ესაა ე.წ. გაცნობიერების პრინციპი, რომლის თანახმადაც, უფლება უფლების მქონე პირთათვის მარტივად ხელმისაწვდომი უნდა იყოს, რომ უფლების არსებობისა და ხარისხის შესახებ ინფორმაციული სისტემების დაცვის კუთხით ინფორმირებულები იყვნენ. ეს ფუნდამენტური უფლებაა. ასე რომ პირი, რომლის მონაცემებიც სისტემაში ინახება, შეუძლია კონფიდენციალური ინფორმაცია დაიცვას, როგორც ღირებულება (რომელიც განსხვავდება ინტელექტუალური საკუთრების სამართლისა და სხვა სამართლის დარგებისაგან) და როგორც პირის ფუნდამენტური

²⁶ იქვე.

²⁷ Dorney M. S., Privacy and Internet, Citation: 19 Hastings Comm. & Ent. L.J. 635 1996-1997, 649.

უფლება.²⁸ აქედან გამომდინარე, მართალია, მონაცემთა ბაზაზე პირს შეიძლება საავტორო უფლება გააჩნდეს, მაგრამ შეიძლება ჩაითვალოს, რომ მას დამატებით ვალდებულება აქვს, დაიცვას ამ მონაცემთა ბაზაში დაცული კონფიდენციალური მონაცემები, რათა პირთა ფუნდამენტური უფლების დარღვევა არ მოხდეს. საავტორო უფლების მესამე პირებზე გადაცემა კი ავტომატურად გამოიწვევს უფლების შემძენზე ამავე ვალდებულების გადასვლას. უფლების მესამე პირზე გადასვლის შესაძლებლობა კი უნდა აღინიშნოს, რომ ხაზს პერსონალური მონაცემების დაცვის არააბსოლუტურობას უსვამს.

მაგალითად, კალიფორნიის კონსტიტუცია პირად ცხოვრებაში ჩაურევლობის უფლების აბსოლუტურობას არ აღიარებს, მაგრამ მოითხოვს, რომ ნებისმიერი სახის ჩარევა შესაბამისი უპირატესი ინტერესით სამართალდჭურვილი იყოს. ქმედება, რომელიც თავის მხრივ პირად ცხოვრებაში ჩარევას წარმოადგენს და გამართლებულია „უპირატესი ინტერესით“, აგრეთვე უნივერსიტეტის ნიშნების ფურცლისა თუ მომსახურე პერსონალის პირადი ფაილების გახსნის გაუმართლებელ შესაძლებლობასაც მოიცავს.²⁹

კალიფორნიის კონსტიტუცია სატელეფონო და სატელეგრაფო კომპანიების მიერ პირადი ინფორმაციის გამოყენების ხარისხსაც განსაზღვრავს. სატელეფონო კომპანიებს უფლება არ აქვთ გაახმოვანონ ზარის არსი, საკრედიტო ან ფინანსური ინფორმაცია, შესყიდული მომსახურებების შესახებ ან დემოგრაფიული ინფორმაცია მომხმარებლის წერილობითი თანხმობის გარეშე.³⁰ შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ სატელეფონო კომპანია მის ხელთ არსებულ ბაზაზე შეიძლება საავტორო უფლებას ფლობდეს, კალიფორნიის კონსტიტუცია ამ უფლების გაცემისათვის ინფორმაციის გაცემის ერთადერთ საფუძვლად მომხმარებლის წერილობით თანხმობას პირდაპირ აწესებს. იმისათვის, რომ მომხმარებლის „თანხმობა“ ან პირადი ინფორმაციის საჯარო სარ-

²⁸ Kirby M., Information Security - OECD Initiatives, The Hon. Justice AC CMG, Caption: 3 J.L. @ Inf. Sci. 25, 1992, 44.

²⁹ Dorney M. S., Privacy and Internet, Citation: 19 Hastings Comm. & Ent. L.J. 635 1996-1997, 649.

³⁰ იქვე.

გებლობის შესახებ უფლება იქნას მიღებული, მომხმარებელს საშუალება უნდა მიეცეს, ჭეშმარიტად ინფორმირებული იყოს. ნაგულისხმევ თანხმობაში არ შეიძლება ვივარაუდოთ შეტყობინებაზე უარად არარეაგირება და ის არ შეიძლება მივიჩნიოთ ინფორმირებულ თანხმობად.³¹

როგორც უკვე არაერთჯერ აღინიშნა, ინფორმაციის მესამე პირთათვის გადაცემა გამონაკლისი შემთხვევების გარდა არ უნდა განხორციელდეს. უფლების დაცვა ქვეყნის საზღვრებს გარეთ ისევე აქტუალურია, როგორც მისი ქვეყნის საზღვრებში დაცვა. გარდა შიდასახელმწიფოებრივი დაცვისა, ავსტრალიაში მსგავსი ურთიერთობების მომწესრიგებელი აქტები პირადი ინფორმაციის შესახებ ფედერალური ორგანოების სახელმწიფოებრივი ძალაუფლების ინფორმაციულ ნაკადებს საზღვარგარეთაც აკონტროლებს.³²

2. პერსონალური მონაცემების დაცვა საქართველოში

2.1 პირის იდენტიფიცირების საშუალებები

„ათიოდე წლის წინ პერსონალურ მონაცემებში გულისხმობდნენ მხოლოდ ადამიანის გვარსა და სახელს, მის დაბადების ადგილსა და თარიღს, საცხოვრებელ მისამართსა და მოგვიანებით, ტელეფონის ნომერს.“³³ თანამედროვე განმარტებით, კი პერსონალური მონაცემებია: „ნებისმიერი ინფორმაცია, რომელიც უკავშირდება იდენტიფიცირებულ ან იდენტიფიცირებად ფიზიკურ პირს. პირი იდენტიფიცირებადია, როდესაც შესაძლებელია მისი იდენტიფიცირება პირდაპირ ან არაპირდაპირ, კერძოდ, საიდენტიფიკაციო ნომრით ან პირის მახასიათებელი ფიზიკური, ფიზიოლოგიური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური, კულტუ-

³¹ Metzberg M. J., Docter S., Public Opinion and Policy Initiatives for Online Privacy Protection, Citation: 47 J. Broad & Elec. Media 350, 2003, 367.

³² Tucker G., Personal Information Transfers Abroad, Citation: 5 J.L. & Inf. Sci. 7 1994, 19.

³³ ცერცვაძე მ., პიროვნების დაცვის საერთოევროპული სამართლებრივი სტანდარტები პერსონალური მონაცემების ავტომატიზირებული დამუშავებისას, Georgian Electronic Scientific Journal: Jurisprudence N1-2002, 29.

რული ან სოციალური ნიშნებით“.³⁴ აღსანიშნავია, რომ აღნიშნული ჩანაწერი აწესრიგებს მხოლოდ ფიზიკური პირების³⁵ პერსონალური მონაცემების დაცვას, ხოლო იურიდიული პირების³⁶ მსგავს ინფორმაციას კანონმდებელი პერსონალურ მონაცემებად არ მიიჩნევს. პირების განმასხვავებელ პირველ საშუალებად კანონმდებელი საიდენტიფიკაციო ნომერს გვაძლევს. საიდენტიფიკაციო ნომერი ფიზიკურ პირს მისი დაბადების მომენტიდან ენიჭება³⁷, „პირადი ნომერი არის პირის უნიკალური საიდენტიფიკაციო მონაცემი, რომლის შეცვლა დაუშვებელია, საქართველოს კანონმდებლობით პირდაპირ გათვალისწინებული შემთხვევების გარდა“³⁸. შესაბამისად, საიდენტიფიკაციო კოდი შეიძლება პირის იდენტიფიცირების საუკეთესო საშუალებად ჩათვალოს. იდენტიფიცირების შემდგომი საშუალებები კი პირდაპირ გათვალისწინებულია ფიზიკური პირისათვის, როგორცაა პირის იდენტიფიცირება ფიზიკური, ფიზიოლოგიური, ფსიქოლოგიური, ეკონომიკური, კულტურული და სოციალური ნიშნით. შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ კანონმდებელმა პირის პირდაპირი იდენტიფიცირების საშუალებაში საიდენტიფიკაციო ნომერთან ერთად პირის სახელი, გვარი, დაბადების თარიღი და ადგილი, მისამართი, საკომუნიკაციო და სხვა საშუალებები იგულისხმა, რითაც პირის იდენტიფიცირება მარტივად შეიძლება მოხდეს. კანონმდებელი ასევე „განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემებსა“³⁹ და „ბიომეტრულ მონაცემებს“⁴⁰ იცნობს. ამ მონაცემების დამუშავება კი სწორედ ის საკვანძო პრობლემაა, რამაც პრობლემური საკითხის აქტუალობა განაპირობა. თემის შესავალში განვმარტეთ, თუ რა

³⁴ „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის „ა“ ქვეპუნქტი.

³⁵ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის, კარი პირველი, თავი პირველი - ფიზიკური პირები.

³⁶ იქვე, თავი მეორე - იურიდიული პირები.

³⁷ „სამოქალაქო აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის 27-ე მუხლი, 2011 წლის 20 დეკემბერი, 5562-რს.

³⁸ იქვე, 27-ე მუხლის პირველი პუნქტი..

³⁹ „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტი.

⁴⁰ იქვე, „გ“ ქვეპუნქტი.

არის მონაცემების დამუშავება, თუმცა აუცილებელია მისი განვრცობა. მონაცემების დამუშავება არის „ავტომატური ან არაავტომატური საშუალებების გამოყენებით მონაცემთა მიმართ შესრულებული ნებისმიერი მოქმედება, კერძოდ, შეგროვება, ჩაწერა, ფოტოზე აღბეჭდვა, აუდიო, ან ვიდეოჩაწერა, ორგანიზება, შენახვა, შეცვლა, აღდგენა, გამოთხოვა, გამოყენება ან გამჟღავნება მონაცემთა გადაცემის, გავრცელების ან სხვაგვარად ხელმისაწვდომად გახდომის გზით, დაჯგუფება ან კომბინაცია, დაბლოკვა, წაშლა ან განადგურება“⁴¹.

2.2 პერსონალური მონაცემების დაცვის საკანონმდებლო მოწესრიგები

„პერსონალური მონაცემების დამუშავების შესახებ“ კანონის მე-5 მუხლი ზუსტად განსაზღვრავს თუ რა შემთხვევაში შეიძლება მონაცემთა დამუშავება. პირველი საფუძველია მონაცემთა სუბიექტის⁴² თანხმობა, თანხმობის გარეშე კი დასაშვებია, თუ ეს მისი სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ინტერესების დასაცავად, ან მისი ან მესამე პირთა ინტერესის დასაცავად ხორციელდება (გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მონაცემთა სუბიექტის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის აღმატებული ინტერესი არსებობს). შესაბამისად, კანონი მონაცემების დამუშავებას მხოლოდ იმ პირის ნებართვით უშვებს, ვის შესახებაც ინფორმაცია მუშავდება, ან თუ დამუშავების მიზანი მისი (ან მესამე პირების) ინტერესების დაცვა, ან თუნდაც მისი განცხადების დაკმაყოფილებაა. ასევე, ინფორმაციის დამუშავება დასაშვებია, თუ ეს პირდაპირ დაშვებულია კანონით, ან კანონი პირდაპირ ავალდებულებს მონაცემთა დამუშავებელს მის დამუშავებას. ასევე თუ მონაცემთა დამუშავება აუცილებელია საჯარო ინტერესის დასაცავად. გარდა ამისა, მონაცემების დამუშავება შესაძლებელია, თუ კანონის თანახმად მონაცემები საჯაროდ ხელმისაწვდომია, ან თავად მონაცემთა სუბიექტმა გახ-

⁴¹ იქვე, „დ“ ქვეპუნქტი.

⁴² იქვე, „ვ“ ქვეპუნქტის თანახმად, მონაცემთა სუბიექტია ნებისმიერი ფიზიკური პირი, რომლის შესახებაც მონაცემი მუშავდება.

ადა ისინი ხელმისაწვდომი. კანონმდებელი უშვებს, რომ მხოლოდ კანონს და მონაცემთა სუბიექტს აქვთ მონაცემების საჯაროდ გახდომის უფლება. მესამე პირს კი ამის უფლება არ აქვს. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მესამე პირი სწორედ მონაცემთა ბაზაზე საავტორო უფლების მფლობელი შეიძლება იყოს, რაშიც დაცულია მონაცემთა სუბიექტის მონაცემები. ასეთ შემთხვევაში შეგვიძლია განვავითაროთ ორი სახის მოსაზრება:

1. რადგან პერსონალური მონაცემების დამუშავების ერთ-ერთი საფუძველი პერსონალური მონაცემების დამუშავების კანონით განსაზღვრულობაა,⁴³ მონაცემთა ბაზის შემთხვევაში, რომელიც შეიცავს პერსონალურ მონაცემებს, მიუხედავად მისი შინაარსისა, „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ კანონის შესაბამისად, როგორც საავტორო უფლების მფლობელს, მონაცემთა ბაზის მესაკუთრეს მონაცემთა დამუშავების უფლება აქვს. ამ კანონის მე-18 მუხლის პირველი პუნქტი განსაზღვრავს, რომ „ავტორს ან საავტორო უფლების სხვა მფლობელს აქვს ნაწარმოების ნებისმიერი სახით გამოყენების განსაკუთრებული უფლება,“ განსაკუთრებული უფლება კი თავის მხრივ ნიშნავს განახორციელოს, ნება დართოს ან აკრძალოს ნაწარმოების ნებისმიერი სახით გამოყენება.⁴⁴

2. რადგან პერსონალური მონაცემების დამუშავებისათვის აუცილებელია მონაცემთა სუბიექტის თანხმობა,⁴⁵ ასევე მისი საჯაროდ გახდომის უფლება აქვს მხოლოდ მონაცემთა სუბიექტს, ან თუ ეს პირდაპირაა კანონით განსაზღვრული (საავტორო უფლებათა მიმართებაში კი მისი საჯაროობა არაა პირდაპირ განსაზღვრული), ასევე მუხლში მითითებული გამონაკლისები მხოლოდ ისეთი გამონაკლისებია, რომლებიც სამართლებრივად უფრო ფუნდამენტური უფლების მატარებელი შეიძლება იყოს, ვიდრე პერსონალური მონაცემების დაცვა და საავტორო უფლება არ შეიძლება ჩაითვალოს ასეთ უფლებად, რადგან იგი პირდა-

⁴³ „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-5 მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტი.

⁴⁴ „საავტორო და მომიჯნავე უფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტი.

⁴⁵ იქვე, მე-2 მუხლი „ა“ ქვეპუნქტი.

პირ არაა მითითებული კანონში, ასევე, იმ მოტივით, რომ პერსონალური მონაცემების დასაცავად სპეციალური კანონი არსებობს, რომელსაც ამ სამართლებრივი კოლიზიის შემთხვევაში ყურადღება უნდა მიექცეს, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ საავტორო უფლებები პერსონალური მონაცემების შემცველ მონაცემთა ბაზაზე, მასში დაცული მონაცემების მესამე პირებისათვის გადაცემის ფარგლებში არ უნდა გავრცელდეს.

2.3 პერსონალური მონაცემების კონსტიტუციური დაცვა

ორივე ზემოთ გამოთქმულ მოსაზრებას საფუძვლად სამართლებრივი არგუმენტი უდევს, თუმცა მნიშვნელოვანია დავადგინოთ, რომელი უფრო ღირებული სამართლებრივი სიკეთეა: პერსონალური მონაცემების, თუ ინტელექტუალური საკუთრების უფლების დაცვა, მით უმეტეს, რომ ორივე კონსტიტუციით აღიარებული უფლებაა. საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პიქველი პუნქტის თანახმად, „ყველა ადამიანს აქვს უფლება თავისუფლად მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია (...) ზეპირად, წერილობით ან სხვაგვარი სახით. კონსტიტუციის 41-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, „საქართველოს ყველა მოქალაქეს უფლება აქვს გაეცნოს კანონით დადგენილი წესით სახელმწიფო დაწესებულებებში მასზე არსებულ ინფორმაციას, აგრეთვე იქ არსებულ ოფიციალურ დოკუმენტებს, თუ ისინი არ შეიცავს სახელმწიფო, პროფესიულ ან კომერციულ საიდუმლოებას“, ხოლო ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, კი ოფიციალურ ჩანაწერებში არსებული ინფორმაცია, რომელიც დაკავშირებულია ადამიანის ჯანმრთელობასთან, მის ფინანსებთან ან სხვა კერძო საკითხებთან, არავისთვის არ უნდა იყოს ხელმისაწვდომი თვით ამ ადამიანის თანხმობის გარეშე, გარდა კანონით დადგენილი შემთხვევებისა, როდესაც ეს აუცილებელია სახელმწიფო უშიშროების ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, ჯანმრთელობის, სხვათა უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად“.

შესაბამისად, უნდა ითქვას, რომ კონსტიტუციაში არსებული 41-ე მუხლის პირველი პუნქტი მხოლოდ საქართველოს მოქალაქის უფლებას იცავს, გაცნოს მასზე არსებულ ინფორმაციას, ხოლო პერსონალური მონაცემების გავრცელებას, მხოლოდ მე-2 მუხლი იცავს, რომელსაც ჩამონათვალი აქვს, თუ რა სკითხზე არის დაუშვებელი ადამიანის პერსონალური მონაცემების გამჟღავნება. ესენია: 1. ჯანმრთელობა, 2. ფინანსები 3. სხვა კერძო საკითხები. მუხლის მიზნებიდან გამომდინარე კი უნდა ვივარაუდოთ, რომ კერძო საკითხებში მოიაზრება ზუსტად ის პერსონალური მონაცემები, რომლებიც დაცულია „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონში. ინტელექტუალური საკუთრების კონსტიტუციურ დაცვაზე კი საუბარი ქვემოთ იქნება.

პერსონალურ მონაცემებთან მიმართებაში საბოლოო ჯამში შეიძლება ითქვას, რომ ინფორმაციას გარკვეული მორალური და მატერიალური ღირებულება აქვს. „მოუხედავად ამისა, მისი ეკონომიური ღირებულების სქემური დადგენა ძალზედ რთულია (ინფორმაცია თავისი არსით დაუშლელი („განუყოფელი“) სიდიდეა და შესაბამისად შემსყიდველ-სათვის დაუდგენელი რჩება მისი შემადგენლობა იმ წუთამდე, სანამ არ შეიძენს მას). ამავდროულად რთულია მონოპოლიის შენარჩუნება. „ინფორმაციას“ როგორც ამბობენ „სურს იყოს თავისუფალი,“⁴⁶ რომლის თავისუფლებაც რეალურად შეზღუდულია კონსტიტუციითა და კანონით.

3. პერსონალური მონაცემები, როგორც ინტელექტუალური საკუთრების სამართლით დაცული ობიექტი

3.1 მონაცემთა ბაზაზე (რომელიც შეიცავს პერსონალურ მონაცემებს) საავტორო უფლების მფლობელის კანონით მინიჭებული უფლებები

„ლიტერატურული და მხატვრული ნაწარმოებების დაცვის ბერნის კონვენცია დრო და დრო გადაისინჯება ხოლმე, რათა მისი ძირითადი

⁴⁶ Baron P., Database and the Commodification of the information, HeinOnline, 49 J. Copyright Soc’y U.S.A. 131 2001-2002, 156.

დებულებები და ნორმები არ ჩამორჩეს ცხოვრებას და მოუწესრიგებელი არ დარჩეს ისეთი სამართლებრივი ურთიერთობები, რომლებსაც წარმოშობს კაცობრიობის მიერ ახალი ტექნიკური ობიექტების შექმნა და გამოყენება ყოველდღიურ ცხოვრებაში. (...) განსაკუთრებით ყურადღებას იმსახურებს კომპიუტერების გამოჩენა, რასაც თან მოჰყვა კომპიუტერული ქმნილებების გავრცელება, კომპიუტერული მონაცემთა ბაზების (ელექტრონული მონაცემთა ბაზების) ფართო გამოყენება და საერთოდ ახალი საინფორმაციო სისტემებისა და ქსელების, მათ შორის, გლობალური, მაგალითად ინტერნეტის, საყოფაცხოვრებო დონემდე დაყვანა.⁴⁷ ამ კუთხით საქართველოს კანონმდებლობა შედარებით დახვეწილია და სამართლებრივად შესაბამეა საერთაშორისო კონვენციებს.

„საავტორო და მომიჯნავე უფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად, „ავტორს ან საავტორო უფლების სხვა მფლობელს აქვს ნაწარმოების ნებისმიერი სახით გამოყენების განსაკუთრებული უფლება“. განსაკუთრებული უფლება ნიშნავს განახორციელოს, ნება დართოს ან აკრძალოს მისი ნებისმიერი სახით გამოყენება⁴⁸. ხოლო მე-5 პუნქტი კი სპეციალურ მოწესრიგებას აწესებს მონაცემთა ბაზის ავტორის ან საავტორო უფლების სხვა მფლობელის მიმართ, რომელიც ადგენს, რომ „ავტორს ან საავტორო უფლებათა სხვა მფლობელს ეკუთვნის აღნიშნულ ნაწარმოებთა ორიგინალის ან ასლის და სხვა ფორმით გადაცემის განსაკუთრებული უფლება, ამ ორიგინალზე ან ასლზე საკუთრების უფლების მიუხედავად“.⁴⁹ ხოლო კანონის მე-19 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი ადგენს, რომ გარდა იმ უფლებებისა, რომელსაც ამავე კანონის მე-18 მუხლი ანიჭებს საავტორო უფლების მფლობელებს, მონაცემთა ბაზის ავტორი სარგებლობს განსაკუთრებული უფლებით განახორციელოს, ნება დართოს ან აკრძალოს: „მონაცემთა ბაზის თარგმნა, ადაპტირება,

⁴⁷ დამუკაშვილი დ., საერთაშორისო ხელშეკრულებები და კონვენციები, ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი, თბილისი, 2002, 67.

⁴⁸ „საავტორო და მომიჯნავე უფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის მე-2 პუნქტი.

⁴⁹ იქვე, მე-5 პუნქტი.

სისტემატიზირება ან სხვაგვარი ცვლილება და მიღებული შედეგის რეპროდუცირება, გავრცელება, საჯარო გადაცემა, ჩვენება ან შესრულება.“ შესაბამისად, მონაცემთა ბაზაზე საავტორო უფლებების მფლობელს კანონი შეუზღუდავ უფლებამოსილებას ანიჭებს მისი მესამე პირებისათვის გადაცემის კუთხით, რაც მოიცავს მონაცემთა ბაზაში არსებული ინფორმაციის გავრცელებასა და საჯარო გადაცემას. „გავრცელების უფლება ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი უფლებაა და მოიცავს ნაწარმოების ეგზემპლარების სამოქალაქო ბრუნვაში ნებისმიერი ფორმით ჩართვას“.50 ეს კი პირდაპირ ეწინააღმდეგება კანონს „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“, თუ ეს მონაცემთა ბაზები აღნიშნული კანონით მოწესრიგებულ პერსონალურ მონაცემებს შეიცავენ.

3.2 მონაცემთა ბაზის მფლობელის უფლებები

აუცილებელია, მონაცემთა ბაზაზე საავტორო უფლების მფლობელი და მონაცემთა ბაზის მფლობელი ერთმანეთისაგან განვასხვავოთ. ხშირია შემთხვევები, როდესაც მონაცემთა ბაზაზე საავტორო უფლების მფლობელი სხვა პირია, რომლის ინტელექტუალურ შემოქმედებითი საქმიანობის შედეგსაც ეს მონაცემთა ბაზა წარმოადგენს, რომელმაც შექმნა ეს ბაზა და შემდგომ მონაცემთა ბაზა სამართავად სხვა პირს გადასცა, ანუ მონაცემთა ბაზის მფლობელი სხვა პირი გახდა. თუ მონაცემთა ბაზაზე საავტორო უფლების მფლობელს კანონი არანაირ შეზღუდვას არ უწესებს, მონაცემთა ბაზის მფლობელს კანონის 28-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი ადგენს, რომ წინასწარი თანხმობისა ან საავტორო ჰონარარის გადახდის გარეშე მას უფლება აქვს მხოლოდ „დაამზადოს კომპიუტერული პროგრამის ან მონაცემთა ბაზის სარეზერვო ეგზემპლარი იმ პირობით, რომ იგი განკუთვნილია მხოლოდ არქივისათვის და მართლზომიერი მფლობელის დაკარგული,

⁵⁰ ძაძუკაშვილი დ., შენგელია რ., გაბუნია დ., ზრუსტალი ვ., ჯორბენაძე ს., „საავტორო და მომხმარებელი უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის კომენტარები, თბილისი, 2003, 125.

განადგურებული ან სარგებლობისათვის გამოუსადეგარი ეგზემპლარის შესაცვლელად.“ აღნიშნული ჩანაწერი მონაცემთა ბაზაზე საავტორო უფლების მფლობელის თანხმობის გარეშე მონაცემთა ბაზის მესამე პირებზე გადაცემას იცავს, თუმცა მაინც ღიად რჩება საავტორო უფლების მფლობელის უფლებების შეზღუდვის მომენტი. ანუ მონაცემთა ბაზის მფლობელს, მართალია, აქვს შეზღუდული უფლებები ბაზაში არსებული ინფორმაციის მესამე პირებზე გადაცემის უფლებამოსილების ფარგლებში, თუმცა მას ეს უფლება შეუძლია მოიპოვოს ბაზაზე საავტორო უფლების მფლობელის თანხმობით, რა შემთხვევაშიც ასევე დაუცველია მონაცემთა ბაზაში დაცული პირის (მონაცემთა სუბიექტის) უფლებები.

3.3 მონაცემთა ბაზაზე საავტორო უფლების მფლობელის უფლებების კონსტიტუციური დაცვა და პერსონალური მონაცემების დაცვასთან მიმართება

საქართველოს კონსტიტუციის 23-ე მუხლით უზრუნველყოფილია „ინტელექტუალური შემოქმედების თავისუფლება“, ხოლო „ინტელექტუალური საკუთრების უფლება ხელშეუვალია“. ⁵¹ „ავტორთა შემოქმედებითი შრომის შედეგად შექმნილ ნაწარმოებებზე წარმოიშვება საავტორო უფლებები, რომელიც ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტთა რიცხვს მიეკუთვნება.“ ⁵² შესაბამისად, ირიბად შეგვიძლია კონსტიტუციური ჩანაწერი განვმარტოთ, რომ საავტორო უფლება ხელშეუვალია. საავტორო უფლებებს კი არეგულირებს კანონი „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“, რომლის თანახმადაც მონაცემთა ბაზის დამაზადებელს ეკუთვნის საავტორო უფლება მონაცემთა ბაზაზე. ⁵³ შესაბამისად, მონაცემთა ბაზაზე საავტორო უფლება დაცულია კანონითა

⁵¹ საქართველოს კონსტიტუციის 23-ე მუხლის პირველი პუნქტი.

⁵² დამუკაშვილი დ., შენგელია რ., გაბუნია დ., ზრუსტალი ვ., ჯორბენაძე ს., „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის კომენტარები, თბილისი, 2003, 7.

⁵³ „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-18 მუხლის პირველი და მე-5 პუნქტები.

და გარანტირებულია კონსტიტუციით. მიუხედავად ამისა, როგორც ზემოთ განიმარტა, პერსონალური მონაცემების დაცვაც ასევე უზრუნველყოფილია კონსტიტუციით და რომელსაც ასევე აწესრიგებს სპეციალური კანონი „პერსონალური მონაცემების დაცვის შესახებ“. შეფასების საგანია, რომელი სამართლებრივი სიკეთე უფრო ღირებულია იმ ფონზე, რომ ორივე კონსტიტუციით გარანტირებული უფლებაა და ორივე სპეციალური კანონით წესრიგდება. მაგრამ ამ უფლებების ანალიზმა გამოკვეთა გარკვეული ტიპის სამართლებრივი მოწესრიგების აუცილებლობები, რაზე დაყრდნობითაც შეგვიძლია სამართლებრივი კოლიზიის ერთიან სამართლებრივ მოწესრიგებაში მოქცევა და როგორც მონაცემთა სუბიექტის, ისე მონაცემთა ბაზაზე საავტორო უფლების მფლობელის ინტერესების დაცვა.

აღნიშნული საკითხი სასამართლოს შეფასების საგანია, „სასამართლოებისათვის უკვე შესაძლებელი ხდება ახალი მეთოდოლოგიის დამკვიდრება იმ შემთხვევებთან დაკავშირებით, როდესაც სახეზეა ფუნდამენტური უფლებების კონფლიქტი, როგორიც არის სარჩელი პირადი ინფორმაციის უკანონოდ, არასამართლებრივად გამოყენების შესახებ (სავტორო უფლების წინააღმდეგ):

მნიშვნელოვანია, რომ:

ა) არცერთ სიკეთეს არსობრივად არ გააჩნია უპირატესი მნიშვნელობა მეორესთან შედარებით.

(...)

გ) სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს თითოეულ უფლებაში ჩაბრუნების სამართლიანობისა თუ არასამართლებრივობის ხარისხი.

დ) პროპორციული შედარებითი მნიშვნელობის განხილვა უნდა იქნეს გამოყენებული თითოეულისათვის“.⁵⁴

დასკვნა

მონაცემთა ბაზები იყო საშუალება, რის საფუძველზეც წმინდა ინფორმაციული ეკონომიკური პოტენციალი აფეთქდა, პირველობა ითავა

⁵⁴ Thomson M., The Increasing protection of Personal Privacy, Citation: 4 Convergence 257 2008, 259.

და საკუთარი მოწესრიგებების იზოლირება მოახდინა. ეს იყო ნაბიჯი, რომელმაც საავტორო სამართალს დიდი წინააღმდეგობა გაუწია.⁵⁵ „მონაცემთა კრებულთან“⁵⁶ დაკავშირებით უნდა ითქვას, რომ ელექტრონული ქსელების გამოყენებამ ხელი შეუწყო სისტემურად ან უამისოდ, ელექტრონული ფორმითა და სივრცეში განლაგებული სხვადასხვაგვარი მონაცემების მზარდ გამოყენებას“⁵⁷, რამაც დიდწილად სწორედ პერსონალური მონაცემების, როგორც ცალკე სამართლებრივი დაცვის მოწესრიგების არსებობის აუცილებლობა განაპირობა.

ინტელექტუალური სამართალი ის ტრადიციული საშუალებაა, რომლის მეშვეობითაც არამატერიალური აქტივების (თუმცა, დღეისათვის, არამატერიალური ქონება შეიძლება ასახული იყოს მატერიალური ფორმით) გასხვისების შესაძლებლობის მქონე ქონებად გარდაქმნა ხდებოდა. როგორც ასეთი, ის ინფორმაციის კომერციონალიზაციის ანალიზის მიზნით მნიშვნელოვან არეალს წარმოადგენს. ნათქვამი იყო რომ—რადგან ცოდნა უფრო და უფრო ზრდადი ძალაუფლების სტრუქტურაა, ინტელექტუალური საკუთრების წმინდად პერიფერიული თუ ტექნიკური პრობლემები მნიშვნელოვან კონფლიქტის სფეროს წარმომოხერხებენ, რომლის მიხედვითაც ჩვენ შეგვიძლია კონკრეტული პრობლემური საკითხები განვსაზღვროთ, სამოქმედო გეგმა დავსახოთ, სტრუქტურა და პროცესები შევისწავლოთ, რომელიც ამ საკითხის გლობალურ პოლიტიკას ახასიათებს.⁵⁸ პერსონალური მონაცემები სწორედ ასეთ საკითხად უნდა განვიხილოთ. აუცილებლობიდან გამომდინარე, მის შესახებ მოწესრიგებებიც იქნა შემუშავებული და მათ საავტორო სამართლებრივ

⁵⁵ Baron P., Database and the Commodification of the information, HeinOnline, 49 J. Copyright Soc’y U.S.A. 131 2001-2002, 144.

⁵⁶ ისმო-ს ხელშეკრულება ეხება ორი სახის ნაწარმოებებს, რომლებიც უნდა მივიჩნიოთ ამ ხელშეკრულებით დაცვად ობიექტებად, ესენია – კომპიუტერული პროგრამა და მონაცემთა კომპილაცია, ანუ მონაცემთა ბაზა რომელთა მოსახსენიებლად წიგნის ავტორს შემოაქვს ახალი ტერმინი, მონაცემთა კრებული.

⁵⁷ დამუკაშვილი დ., ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი, მე-2 გამოცემა, თბილისი, 2002, 455.

⁵⁸ Baron P., Database and the Commodification of the information, HeinOnline, 49 J. Copyright Soc’y U.S.A. 131 2001-2002, 132.

მოწესრიგებებთან შედარებით უპირატესობაც უნდა მიენიჭოს, როცა საქმე პერსონალური მონაცემების დამუშავებას შეეხება.

ორივე უფლების განვრცობის შედეგად მივედით დასკვნამდე, რომ ამ ორ უფლებას შორის კოლიზია არსებობს. ერთ შემთხვევაში ილახება მონაცემთა ბაზაზე საავტორო უფლების მფლობელის უფლებები, ხოლო მეორე შემთხვევაში კი მონაცემთა სუბიექტის უფლებები, რომლის შესახებაც პერსონალური მონაცემები მუშავდება.

საბოლოო ჯამში, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ტექნოლოგიურმა განვითარებამ პერსონალური მონაცემების დაცვის სამართლის, როგორც სამართლის დამოუკიდებელი მოწესრიგების არსებობა განაპირობა. საავტორო სამართალთან, კონკრეტულად კი მონაცემთა ბაზაზე საავტორო უფლების მფლობელთან მიმართებაში უპირატესობა მონაცემთა სუბიექტის ინტერესებს უნდა მიენიჭოს, რაც გარკვეულწილად ზღუდავს მონაცემთა ბაზაზე საავტორო უფლების მფლობელის უფლებას, ბაზაში დაცული მონაცემების მესამე პირებზე გადაცემის უფლებამოსილების ჭრილში, მაგრამ არამც და არამც არ ზღუდავს საავტორო უფლებას, მონაცემთა ბაზაზე უფლების მესამე პირზე გადაცემასთან დაკავშირებით. მონაცემთა ბაზაზე უფლების მესამე პირზე გადაცემა კი იმ შეზღუდული უფლებით (მასში დაცული მონაცემის მესამე პირზე გადაცემის კუთხით) გადავა, რა შეზღუდვაც წინა საავტორო უფლების მფლობელზე ვრცელდებოდა.